

Біцюра О.В.

здобувач

Науково-дослідного інституту
публічного права

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ» ТА «ЗАПОБІЖНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ»

Проблема протидії злочинності посідає особливе місце у становленні правової держави, створення якої неможливе без забезпечення активної наступальної протидії злочинності та досягнення уповільнення темпів її зростання на основі чітко визначених пріоритетів, поступового нарощування зусиль держави і громадськості, вдосконалення законодавства, організації засобів і методів запобігання і розкриття злочинів [1, с. 149]. Тому одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів є запобігання злочинності.

Запобігання злочинності є сформованою системою дій стосовно антисуспільних явищ та їх причинного комплексу з метою розширення тенденції зниження рівня і масштабів злочинності і знешкодження її коріння. Запобігання злочинності розглядається як соціально-правовий процес, який знижує, обмежує, ліквідує явища, що породжують злочинність. У найбільш узагальненому вигляді запобігання злочинності забезпечується усією сукупністю заходів, що здійснюються державними органами, громадськими формуваннями та окремими громадянами, спрямованими на удосконалення суспільних відносин.

Запобігання злочинності є одним із напрямків кримінально-правової політики держави. На сьогодні, на жаль, використовується різна термінологія щодо визначення поняття запобігання злочинності: «запобігання», «попередження», «профілактика», «припинення», «протидія», «боротьба» тощо. Дехто з кримінологів зазначені терміни вважає синонімами, оскільки, на їх думку, не має теоретичного та практичного сенсу у цьому, ця проблема є надуманою, поглиблює понятійну плутанину, змушує вчених замість аналізу змісту явища займатися етимологією. На наш погляд, з цією точкою зору неможливо погодитись. Проте ряд кримінологів слушно зазначають на необхідність розвитку єдиної мови науки, її понятійного апарату. Кожний працівник правоохоронних органів, і в першу чергу працівник оперативного підрозділу, повинен мати чітке уявлення про співвідношення цих понять. Адже від цього залежить ефективність і правильність організації роботи всіх суб'єктів запобіжної діяльності [2, с. 78].

Заслуговує на увагу позиція А.Ф. Зелінського, який намагався знайти універсальну категорію, яка б адекватно відображала форми протидії

злочинності, не пов'язані з кримінальним покаранням. Такою категорією він вважав попередження злочинів, як систему заходів, які вживає суспільство для того, щоб стримувати зростання злочинності і, за можливістю, знизити її реальний рівень шляхом усунення та нейтралізації її причин та умов, що їй сприяють [3, с. 130]. Більш вдалою у якості об'єднувальної категорії є "запобігання злочину". Вона повинна об'єднувати поняття профілактики, попередження і припинення злочину, при чому саме в такій послідовності, яка характеризує, окрім іншого, і ступінь наближення діяння до його безпосереднього вчинення злочину. Після вчинення злочину розпочинається дія другого напрямку протидії злочинності – застосування кримінально-правових засобів впливу на неї, основним з яких залишається кримінальне покарання [1, с. 150-151].

Як зазначає А.П. Закалюк, запобігання злочинності у буквальному розумінні означає діяльність, що перешкоджає вчиненню злочинів. Це коротке визначення відображає основну мету запобіжної діяльності – перешкодити вчиненню злочинів, скоротити їхню кількість і тим самим зменшити розміри злочинності. Запобігання злочинам має пряме значення щодо існуючої злочинності. По-перше, запобіжна діяльність щодо злочинності безпосередньо спрямовується не проти неї у тому вигляді (обсязі), в якому вона існує на теперішній час, а стосовно чинників, що її зумовлюють. Ця діяльність здійснюється, насамперед, з метою перервати дію останніх і тим самим перешкодити подальшому вчиненню злочинів, існуванню злочинності у сучасних параметрах та їхньому збільшенню. По-друге, злочинність дійсно є соціальним феноменом, що виявляється у кримінальній активності частини членів суспільства, на високому загальному рівні обумовлений певними об'єктивними соціальними явищами та передумовами, станом суспільних відносин, дії яких неможливо запобігти безпосередніми упереджувальними заходами [4, с. 318-319].

Запобігання злочинності у широкому функціональному значенні є різновидом суспільної діяльності для раціональної організації і регуляції суспільних відносин з метою недопущення вчинення злочинів. Історичне коріння такої суспільної діяльності заглиблюється до стародавніх часів. Із появою кримінально-правової заборони певних дій та злочинів і порушень цієї заборони поставали питання не лише про покарання за ці порушення, але й про недопущення їх [4, с. 322].

Таким чином, запобігання злочинності – це діяльність суспільства і держави, яка спрямована на усунення (нейтралізацію) негативних явищ та процесів, що породжують злочинність або сприяють їй, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки.

У кримінології та в теорії оперативно-розшукової діяльності також використовується термінологія щодо запобіжної діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів як «запобігання злочинам оперативними підрозділами» та «оперативно-розшукове запобігання». На наш погляд,

«запобігання злочинам оперативними підрозділами» є більш широким поняттям, аніж «оперативно-розшукове запобігання». Оперативно-розшукове запобігання є лише частиною різноманітних напрямів запобігання злочинам оперативними підрозділами, оскільки оперативні підрозділи здійснюють й інші заходи: кримінально-процесуальні, адміністративні тощо.

1. Куц В.М., Кириченко О.В. Неправдиве повідомлення про загрозу громадській безпеці (кримінально-правова характеристика та заходи протидії): монограф. Київ-Харків: Харків юридичний, 2006. 212 с.

2. Заросинський Ю., Рощина І. Запобігання злочинам: деякі питання теорії і практики // Право України. 2003. № 10. С. 78-81.

3. Зелінський А. Ф. Кримінологія: навч. посіб. Харків: Рубікон, 2000. 240 с.

4. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. Кн.1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. Київ: Видавничий Дім "Ін Юре", 2007. 424 с.

Бойко О.П.

кандидат юридичних наук
старший викладач кафедри
кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АЛГОРИТМ ДІЙ СЛІДЧОГО ЩОДО ОЦІНКИ ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ПРИ НАПРАВЛЕННІ ОПЕРАТИВНИМ ПІДРОЗДІЛОМ МАТЕРІАЛІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОПЕРАТИВНО РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДО ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Правовою основою проведення оперативно-розшукової діяльності є Закон України від 18.02.1992 р. «Про оперативно-розшукову діяльність» [1]. Відповідно до ст. 5 цього Закону законодавцем визначені оперативні підрозділи, які мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність. В свою чергу в ст. 6 означеного закону вказано, що підставами для проведення оперативно-розшукової діяльності є наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про злочини, що готуються; осіб, які готують вчинення злочину та ін. У кожному випадку наявності підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності заводиться оперативно-розшукова справа [2].

Згідно п. 1 розділу 3 наказу МВС України від 07.07.2017 р. № 575 «Про затвердження інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» при веденні оперативним підрозділом оперативно-розшукової